نامه به سردبیر

آموزش اخلاق با شیوه‌ی روایت‌گری برای دانشجویان علوم پزشکی

قدرت‌اله مؤمنی*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ مهر ۱۴۰۱؛ ۲۲(۲۹): ۲۲۳ تا ۲۲۵
DOI: 10.48305/22.26

سردبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

با آغاز همه‌گیری بیماری کووید ۱۹ درسال ۲۰۱۹ کلاس‌های درس حضوری تعطیل شد. این رخداد موجب تغییراتی در سبک زندگی، تحصیل، آموزش و تدریس و رونق شیوه‌های آموزش غیرحضوری شدکه معایب شیوه‌های متداول را آشکار کرده است. به نظر می‌رسد رواج آموزش از راه دور به روش آفلاین و آنلاین که اثر بخشی کم‌تری از روش حضوری دارد، نیاز به ارتقای شیوه‌هایی است که تأثیرگذاری آن را بیش‌تر کند(۱).

درس اخلاق اسلامی از دروس عمومی رشته‌های علوم پزشکی (پزشکی و پیراپزشکی) در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور است. با شیوع کووید ۱۹ در اسفند ۱۳۹۸ در ایران و تعطیلی کلاس‌های حضوری، تغییری در شکل ارائه و روش تدریس این درس به وجود آمد. نظر به این که آموزش اخلاق به یک رویکرد پویا نیاز دارد که هم قلب و هم ذهن را تحت تأثیر قرار دهد(۲)، ارائه به شکل مجازی با بارگذاری در سامانه نوید دانشگاه اما به شیوه‌ای نوین با عنوان روایت‌گری انجام شد. روایت بازگویی یک داستان یا شماری از حوادث و تجربیات (واقعی یا ساختگی) است(۳) روایت‌گری اخلاق با استفاده از داستان یا وقایع نقل شده و اجزای تشکیل دهنده آن‌ها، به آموزش مفاهیم و قواعد اخلاقی می‌پردازد(٤). در شیوه روایت‌گری تدریس اخلاق، دانشجویان تمام توجه خود را به نکات اخلاقی معطوف می‌کنند، به طور موقت داستان را واقعی تصور نموده و هر تغییر جدیدی در داستان را با یک علاقه عمیق پیگیری می‌کنند و فرقی نمی‌کند که داستان از تجربیات سخنران یا از دیگر بالین گران یا حتی تجربیات خود آن‌ها حین کار در محیط بالینی باشد؛ زیرا اثرات مشابهی دارند(٥). تدریس روایت‌گری به روش بحث گروهی است، نه سخنرانی زیرا بحث گروهی با گروه‌های پنج نفره مؤثرتر از روش سخنرانی است و منجر به پیشرفت تحصیلی و افزایش مهارت‌های ارتباطی دانشجویان می‌شود(٦).

مقدمات تهیه‌ی متن درس با رعایت سر فصل‌های مصوب وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، از بین چهار رویکرد: اخلاق نقلی، اخلاق عقلی، اخلاق عرفانی و اخلاق تلفیقی، رویکرد تلفیقی که ترکیبی از اخلاق نقلی، عقلی و عرفانی است انتخاب گردید. در این رویکرد، از آیات، روایات، تحلیل‌های عقلی و روش‌های عرفانی در مراحل تزکیه نفس استفاده شده است. تدریس آن با شروع نیمسال اول تحصیلی ۱۳۹۹-۱٤۰۰ از طریق سامانه نوید دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در چهارده جلسه‌ی آموزشی به شیوه‌ی آنلاین و آفلاین آغاز گردید.

* **نویسنده مسؤول:** قدرت الله مومنی (استادیار)، گروه معارف اسلامی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. gh_momeni@mail.mui.ac.ir
تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۲/۱۸، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۶/۱۳

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-25]
[DOI: DOI: 10.48305/22.26]

در شیوه روایت‌گری غیر حضوری، فرض بر این است که دانشجویان و استاد در کلاس درس حاضرهستند و در یک برنامه‌ی تدریس فعال مشارکت جدی دارند. استاد در اولین جلسه با تبسم و روی خوش وارد کلاس می‌شود و پس سلام، خیر مقدم و معارفه، روش اداره کلاس به شیوه روایت‌گری و کار گروهی و نه صرفاً سخنرانی را توضیح می‌دهد و یادآوری می‌کند که لازمه‌ی موفقیت این روش همکاری فعال دانشجویان است؛ زیرا محور اصلی در تأمین محتوا و ارائه‌ی درس بر عهده‌ی دانشجویان است. استاد پیشنهاد می‌دهد که یک تیم سه نفره دانشجویی تمامی وقایع کلاس را روایت کنند. برای این تیم یک سرپرست تعیین می‌شود که او با همکاری دوستانش تمامی گفت‌وگوهای کلاس را ضبط و تمامی آنچه در کلاس اتفاق می‌افتد را روایت کرده و پس از پیاده‌سازی، در قالب Word تهیه می‌کند و تحویل استاد می‌دهد. استاد نیز سعی می‌کند با قلمی شیوا و با ویرایش علمی مطالب را به عنوان منبع درسی در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد.

در این روش با توجه به عدم حضور دانشجویان، استاد با تصویرسازی و فضاسازی ذهنی مبتنی بر تجربه‌ی تدریس درس اخلاق اسلامی نقش‌های متعددی را ایفا می‌کند: نقش مدرس، مدیر کلاس، دانشجوی پرسشگر، دانشجوی پاسخ‌گو، دانشجوی منتقد، دانشجوی پاسخ‌گو به نقدها، نقش داور در گروه‌های مناظره کننده، حتی نقش دانشجوی اهانت کننده و نقش استادی که در برابر او مسؤولیت اخلاقی دارد و باید متناسب با روش‌های اخلاقی با اهانت کننده برخورد کند. روش روایت‌گری به گونه‌ای است که دانشجویان را کنجکاو و علاقه‌مند می‌کند تا ادامه درس را پیگیری کنند؛ زیرا در بر دارنده‌ی سناریوها، انتظارات استاد، پرسش و پاسخ دانشجویی، نقد دانشجویی، پاسخ به شبهه‌های مرتبط با مباحث اخلاقی، تشکیل گروه‌های موافق و مخالف در کلاس و همکاری فعال دانشجویان در گفتگوهای کلاسی و جمع‌بندی مطالب توسط استاد و با تأکید بر نیازهای دانشجویان رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی است.

مزایای این روش: گر چه این شیوه خالی از اشکال نیست اما مزایای متنوعی را می‌توان برای آن، برشمرد:

۱) آنچه در کلاس اتفاق می‌افتد تدریسی تکراری و یکنواخت نیست. ۲) آموزش با فضا سازی، تنوع، پرسش و پاسخ، نقد گفتار استاد یا دیگر دانشجویان، انجام مناظره‌های دانشجویی با تشکیل گروه موافق و مخالف، بیان مطالب مفید با ارائه دانشجویان، تفسیر و تحلیل سناریوها، استفاده از آموزه‌های مرتبط از منابع مصوب درس و داستان‌های آموزنده و جمع بندی و نتیجه گیری است که علاوه بر حس در کلاس بودن دانشجو، موجب تنوع و نشاط در کلاس است. ۳) نیازهای آموزشی دانشجویان آشکار می‌شود و در حین تدریس مورد توجه قرار می‌گیرد. ٤) ضمن حفظ اصالت و محتوای علمی درس، دریافت و درک سرفصل‌های اخلاقی، برای دانشجویان آسان‌تر می‌شود. ٥) تمام جلسه و فعالیت‌های دانشجویان با مدیریت استاد مربوطه انجام می‌گیرد. ٦) اجرای ترکیبی مسائل آموزشی می‌تواند مهارت‌های مدیریتی مدرسان را ارتقا دهد.

این شیوه محدودیت‌هایی نیز دارد: ۱) تعداد زیاد شرکت کنندگان (البته استاد می‌تواند کلاس‌های ۲۰ تا ٤٠ نفره را گروه‌بندی کند. ۲) تدریس گروهی با شیوه روایت‌گری در همه‌ی رشته‌های تحصیلی قابل اجرا نیست.

در نتیجه با توجه به نظر دانشجویان نسبت به سبک روایت‌گری، از نظر جذابیت، نوآوری، خلاقیت در تهیه و تدوین متن آموزشی، اجتناب از قلم فرسایی خسته کننده، تناسب محتوای درس با سطح علمی و نیازهای فکری دانشجویان و کاربردی بودن دروس برای دانشجویان رشته‌های پزشکی، لازم است روش روایت‌گری در درس‌هایی که امکان دارد، اجرا شود.

به منظور ارزیابی و بررسی نگرش دانشجویان نسبت به سبک روایت‌گری پرسشنامه‌ای تدوین شده است که دیدگاه دانشجویان را از نظر نوآوری و خلاقیت در تهیه و تدوین متن آموزشی، تناسب محتوای درس با سطح علمی و نیازهای فکری دانشجویان، کاربردی بودن دروس برای دانشجویان رشته‌های پزشکی و اجتناب از قلم فرسایی بررسی می‌کند. همچنین با اجرای آزمون‌های پایانی و مقایسه آن با آزمون‌های پایانی دوره‌های قبل و یا انتخاب دو گروه آزمون و کنترل

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-25]

[DOI: DOI: 10.48305/22.26]

می‌توان از تأثیر این روش بر یادگیری آنان آگاهی پیدا کرد.

منابع

1. Bahadorani M, Yousefy AR, Changiz T. [The Effectiveness of Three Methods of Teaching Medline to Medical Students: Online, Face to Face and Combined Educational Methods]. Iranian Journal of Medical Education. 2006; 6 (2): 35-43.[Persian]
2. Wocial LD. Nurturing The Moral Imagination: A Reflection On Bioethics Education For Nurses. Diametros. 2010; 25: 92-102.
3. Weizenbluth JS. Sokolowski M. Gordon M. The Power Of Stories: Narrative Ethics In Long-Term Care. Ann Long Tecm Care. 2008; 16(9): 26-9.
3. Afshar, L. Bagheri, A. [A Review Of Narrative Ethics: An Approach To Medical Ethics Education]. Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine. 2010; 5(5): 10-19.[Persian]
4. Woods M. There Is Only Narrative: Using Case Studies In Nursing Ethics. Nurs Ethics. 2012; 19(1): 5-6.
5. Liaghatdar MJ, Abedi MR, Jafari E, Bahrami F. [Effectiveness of Lecturing Teaching Method and Group-Discussion Teaching Method on Educational Achievements and Communicative Skills: A Comparative Study]. Research and Planning in Higher Education. 2004; 10(3): 29-55.[Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-25]

[DOI: DOI: 10.48305/22.26]